

ÚČELNOSŤ AKO KVALIFIKAČNÉ KRITÉRIUM TROV CIVILNÉHO SPOROVÉHO KONANIA

Úvaha civilného súdu, podľa ktorej účelnosť úkonu právnej služby, a tým aj jeho rozsahu (dĺžka porady s klientom) závisí aj od žalovanej sumy priamo podmieňujúcej význam sporu pre žalovanú stranu, ktorá sa ňou stala nezávisle od svojej vôle, nechýba racionalita ani úsudok charakterizovaný logickosťou. Ide o úvahu nearbitrárnu, a preto aj ústavne udržateľnú.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 198/2024 z 10. apríla 2024)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **J. B.**, zastúpeného Momentum legal s.r.o., Bazová 6/A, Bratislava, proti uzneseniam Mestského súdu Bratislava IV č. k. B1-3C/60/2021-136 zo 16. augusta 2023 a č. k. B1-3C/60/2021-160 z 29. januára 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :**I.**

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 13. marca 2024 domáha vyslovenia porušenia základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu právnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 144 ods. 1 ústavy, základného práva na súdny prieskum zákonnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy zaručeného čl. 46 ods. 2 ústavy, základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na účinný prostriedok nápravy zaručeného čl. 13 dohovoru, ako aj základného práva na spravodlivý proces zaručeného čl. 47 ods. 2 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) rozhodnutiami Mestského súdu Bratislava IV (ďalej len „mestský súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť na ďalšie konanie, priznať mu finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania. Taktiež navrhuje odklad vykonateľnosti napadnutých uznesení a uloženie povinnosti protistrane zdržať sa oprávnenia domáhať sa nimi priznanej sumy náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľ podal 8. novembra 2021 na Okresnom súde Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) žalobu, ktorou požadoval priznanie náhrady škody spočívajúcej v ušlom zisku, a to v sume 1 763 014,11 eur s príslušenstvom. Keďže v októbri 2022 vzal svoju žalobu späť, okresný súd uznesením zo 7. marca 2023 konanie zastavil a žalovanému priznal voči sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

3. Po právoplatnom zastavení konania mestský súd napadnutým uznesením vyššieho súdneho úradníka zo 16. augusta 2023 uložil sťažovateľovi povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania 19 026,29 eur. Sťažovateľ podal proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka sťažnosť podľa Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorú mestský súd napadnutým uznesením sudcu z 29. januára 2024 zamietol a sťažovateľovi uložil povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania o sťažnosti v sume 2 310,76 eur.

III.

Argumentácia sťažovateľa

4. Sťažovateľ namieta, že hoci mestský súd v uznesení sudcu konštatuje stručnosť odôvodnenia uznesenia vyššieho súdneho úradníka, ani on sám v uznesení z 29. januára 2024 nijakým spôsobom nedoplnil odôvodnenie priznania náhrady trov za právny úkon porady, ktorého priznanie namietal sťažovateľ v sťažnosti podanej podľa CSP. Sťažovateľ totiž kritizoval opodstatnenosť a dĺžku porady s klientom, ktorú si žalovaný uplatnil ako úkon právnej služby v rámci náhrady trov konania. Právny zástupca žalovaného v doloženom zázname z porady s klientom (žalovaným) z 11. augusta 2022 uviedol, že predmetom porady v trvaní 1.45 h bola „*Porada s klientom k novým skutkovým tvrdeniam žalobcu, ktoré žalobca uviedol vo svojom vyjadrení (replike) zo dňa 04.07.2022 – oboznámenie klienta s obsahom podania, analýza jednotlivých skutkových tvrdení, reakcia na ne, a poučenie klienta o procesných právach a povinnostiach, dôkaznom bremene a i.*“. Už len z jednoduchého prečítania jeho repliky, ktorá je v rozsahu dvoch A4 čistého štruktúrovaného textu a jej obsahom neboli žiadne nové skutkové tvrdenia, ale len doplnenie, resp. rozvinutie už tvrdených skutočností, je podľa sťažovateľa ťažko uveriteľné tvrdenie žalovaného, že je k nej nevyhnutná porada v trvaní 1.45 h. Sťažovateľ k tomu zdôrazňuje, že repliku zaslal na výzvu súdu 4. júla 2022 a súd následne opätovne vyzval žalovaného, aby sa k nej vyjadril. Tento postup súdu nie je tradičný a klasicky sa po replike žalobcu nariaďuje prvé pojednávanie. Sťažovateľ konštatuje, že k priznaniu trov za spornú poradu došlo v dôsledku nesprávneho a riadne neodôvodneného procesného postupu súdu.

5. K dôvodom napadnutého uznesenia z 29. januára 2024, podľa ktorých účelnosť spornej porady bola daná aj zásadnou hodnotou sporu, pri ktorej je dostatočná vzájomná komunikácia medzi advokátom a klientom logická a nevyhnutná, sťažovateľ namieta, že mu nie je známy právny predpis, ktorý by priznával, resp. nepriznával úkony právnej služby v rámci rozhodovania o trovách konania účastníkom konania s ohľadom na výšku žalovaného nároku. Ide teda o arbitrárne, intuitívne a nezákonné rozhodnutie.

6. Sťažovateľ kritizuje aj vyčíslenie náhrady trov za úkon právnej služby, ktorým bolo písomné vyjadrenie žalovaného k sťažnosti podanej proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka. Mestský súd priznal za tento úkon náhradu 1 913,11 eur, avšak podľa názoru sťažovateľa správny výpočet by viedol k sume 1 976,19 eur a trovy konania o sťažnosti v rozsahu jedného úkonu právnej služby by boli vyčíslené na výšku 2 386,45 eur (1/2 tarifnej hodnoty vo výške 1 976,19 eur + režijný paušál 12,52 eur + daň z pridanej hodnoty).

IV.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde) i návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nateraz nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

IV.1. K namietanému uzneseniu vyššieho súdneho úradníka zo 16. augusta 2024:

8. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, z ktorého vyplýva, že právomoc ústavného súdu je daná iba vtedy, ak o ochrane základných práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Ústavný súd nemá právomoc preskúmať napadnuté uznesenie vyššieho súdneho úradníka, keďže ho už preskúmal na základe sťažnosti sťažovateľa sudcu mestského súdu, ktorý bol oprávnený a zároveň povinný poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľa (m. m. III. ÚS 682/2017, II. ÚS 46/2018, II. ÚS 134/2018, II. ÚS 206/2018, II. ÚS 236/2018, III. ÚS 175/2018, IV. ÚS 507/2020). Z uvedeného dôvodu ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie a rozhodnutie o nej.

IV.2. K namietanému uzneseniu sudcu z 29. januára 2024:

9. Vo svojej ustálenej judikatúre ústavný súd opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

10. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa o priznaní náhrady trov konania za poradu advokáta so žalovaným mal mestský súd na zreteli znenie § 251 CSP, v zmysle ktorého na priznanie náhrady trov konania za konkrétny náklad je nevyhnutné, aby išlo o náklad (výdavok) vzniknutý v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva, ktorý bol stranou sporu preukázaný, odôvodnený a účelne vynaložený. Všeobecnému súdu prináleží hodnotiť ako kritérium pre priznanie náhrady trov ich účelnosť, resp. nevyhnutnosť. Táto otázka je vecou úvahy (diskrécie) súdu, ktorá však musí byť vždy primerane odôvodnená. Z napadnutého uznesenia sa ústavný súd presvedčil, že mestský súd si túto svoju povinnosť splnil, pretože napriek nespornej stručnosti odôvodnenia napadnutého uznesenia, z jeho dôvodov (v spojení s rozhodnutím vyššieho súdneho úradníka zo 16. augusta 2023) vyplýva dostatok právne relevantných argumentov odôvodňujúcich ním prijaté rozhodnutie. Tie sú založené na posudzovaní, či porada právneho zástupcu so žalovaným mala relevanciu vo vzťahu k priebehu i k povahe predmetu sporu.

11. Nemožno akceptovať námietku sťažovateľa o netradičnosti postupu súdu, ktorý opätovne vyzval žalovaného, aby sa k replike sťažovateľa vyjadril. Ústavný súd tu odkazuje na § 167 ods. 4 CSP, podľa ktorého ak súd neurobí iné vhodné opatrenia, doručí vyjadrenie žalobcu podľa odseku 3 (replika, pozn.) žalovanému do vlastných rúk a umožní mu, aby sa k nemu vyjadril v lehote určenej súdom. Žalovaný uvedie ďalšie skutočnosti a označí dôkazy na svoju obranu; na neskôr predložené a označené skutočnosti a dôkazy súd nemusí prihliadnuť. Citované procesné pravidlo podčiarkuje význam a dôležitosť dupliky žalovaného z hľadiska účinnosti jeho procesnej obrany, a to aj v spojení s prísnou koncentráciou civilného sporového konania. I táto skutočnosť prispieva k ústavnej udržateľnosti záveru mestského súdu o účelnosti spornej porady žalovaného so svojim právnym zástupcom.

12. Mestský súd svoj záver ešte doplnil aj odkazom na hodnotu sporu (1 763 014,11 eur s príslušenstvom), ktorý sťažovateľ svojou žalobou žiadal rozsúdiť, čo podporuje ústavnú udržateľnosť záveru o danosti nároku na náhradu týchto trov konania. Ústavný súd sa v tejto súvislosti síce stotožňuje s odkazom sťažovateľa, podľa ktorého výška žalovaného nároku nie je zákonom explicitne ustanoveným determinantom posudzovania účelnosti trov konania, avšak zákonom zakotvené a priestor pre širšiu diskreciu súdu otvárajúce kritérium účelnosti, zohľadnenie v merite žalovanej sumy ani nevylučuje. Úvahe súdu, podľa ktorej účelnosť poskytovaného úkonu právnej služby, a tým aj jeho rozsahu (dĺžka porady), závisí aj od žalovanej sumy, priamo podmieňujúcej význam sporu pre stranu, ktorá sa ňou stala nezávisle od svojej vôle, keďže je v pozícii žalovaného, nechýba racionalita ani úsudok charakterizovaný logickosťou. Ide o úvahu nearbitrárnú, a preto aj ústavne udržateľnú.

13. K námietke viažucej sa na náhradu trov konania o sťažnosti, ktorú sťažovateľ podal proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, ústavný súd, rešpektujúc svoju bezvýnimčnú viazanosť dôvodmi ústavnej sťažnosti (§ 45 zákona o ústavnom súde), zdôrazňuje, že sťažovateľ nenamieta samotný fakt priznania náhrady za tento náklad konania, ktorý žalovanému vznikol, a ani sumu tvoriacu základ pre výpočet výšky náhrady trov konania. Inými slovami, sťažovateľ nerozporuje priznanie nároku na náhradu trov konania o jeho sťažnosti žalovanému. Vadí mu výlučne matematická stránka výpočtu výšky tejto náhrady v podobe polovice tarifnej hodnoty. Takto formulovanú námietku považuje ústavný súd za irelevantnú. V prípade jej vyhodnotenia ako dôvodnej by to totiž sťažovateľovi ako

zviazanému nahradiť trovy konania prinieslo väčšiu majetkovú záťaž (2 386,45 eur namiesto 2 310,76 eur), a tým aj intenzívnejší zásah do základného práva vlastníť majetok. Okrem toho, úlohou ústavného súdu úlohou nie je a ani nemôže byť prepočítavanie trov v „tretom stupni konania“ [obdobne I. ÚS 475/2020 (ZNaU 81/2020)].

14. Zjavne neopodstatnenou je ústavná sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). Z uvedených dôvodov ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 2 ods. 2 a čl. 144 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

15. Ústavný súd neopomína, že v petite ústavnej sťažnosti označil napadnutým uznesením z 29. januára 2024 ako zasiahnuté aj svoje práva zaručené čl. 46 ods. 2 a 3 ústavy, právo zaručené čl. 13 dohovoru, ako aj základné právo zaručené čl. 47 ods. 2 charty. Z odôvodnenia ústavnej sťažnosti však nevyplývajú žiadne dôvody adresne koncentrované na porušenie týchto práv napadnutým uznesením. Preto v tejto časti ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nesplnenie zákonom ustanovenej náležitosti podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde, ktorý vyžaduje, aby ústavná sťažnosť obsahovala konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo dôjsť k porušeniu práv sťažovateľa. V danom prípade bolo preto povinnosťou sťažovateľa uviesť v ústavnej sťažnosti náležitosť podľa uvedeného ustanovenia v priamej relácii k právam, ktoré podľa § 123 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde v sťažnostnom petite označil. Keďže tak neurobil, ústavnému súdu chýba skutkový, no predovšetkým právny základ pre meritórny prieskum napadnutého uznesenia z 29. januára 2024 prizmou uvedených subjektívnych práv sťažovateľa. Uvedený nedostatok ústavný súd nie je oprávnený odstraňovať vlastným iniciatívnym dotváraním argumentácie namiesto sťažovateľa, lebo by tým porušil svoju zákonom predpísanú viazanosť dôvodmi ústavnej sťažnosti (§ 45 zákona o ústavnom súde). Aj v tejto časti preto ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol, a to z dôvodu chýbajúcich náležitostí ustanovených zákonom.

16. Odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku má za následok, že je bez významu zaoberať sa ďalšími požiadavkami sťažovateľa vznesenými v sťažnostnom petite (zrušenie napadnutého rozhodnutia, vrátenie vecí, priznanie náhrady trov konania), ako aj jeho návrhom na odklad vykonateľnosti napadnutých uznesení a uloženie povinnosti protistrane zdržať sa oprávnenia domáhať sa priznanej sumy náhrady trov konania.